

Lagutskottets betänkande

1982/83:21

om viss ändring av bestämmelserna om hittegods

Ärendet

I betänkandet behandlas motion 1982/83:229 av John Johnsson (s) och Kurt Ove Johansson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att hittegodslagen ändras i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärernas önskemål avser förfarandet beträffande föremål som upphittas på järnvägsstationer och andra trafikområden.

Nuvarande ordning

Enligt lagen (1938:121) om hittegods gäller som huvudregel att den som hittar ett borttappat föremål skall anmäla fyndet hos polismyndigheten utan oskäligt dröjsmål. Är ägaren till föremålet känd får dock upphittaren överlämna det direkt till ägaren. Ägaren till hittegodset har rätt att få tillbaka godset om han betalar polismyndighetens och upphittarens omkostnader samt skälig hittelön till upphittaren. Om ägaren inte blir känd eller inte hör av sig inom viss tid tillfaller godset upphittaren under förutsättning att han betalar polismyndighetens omkostnader. Vill upphittaren inte betala kostnaderna eller om han på annat sätt kan anses ha givit upp sin rätt tillfaller godset staten.

Vissa undantag finns från hittegodslagens tillämpningsområde. Bl. a. tillämpas lagen inte på föremål som är i någons besittning. Besittningsbegreppet anses i förevarande sammanhang ha en vidare innebörd än vad som i allmänhet är fallet. Sälunda torde föremål som påträffas i en affär, på ett postkontor eller på järnvägsområde (stationshus, bangårdar och banvallar) vara i resp. företags besittning. Också föremål som påträffats på Skansens område i Stockholm har ansetts vara i institutionens besittning. Är ett föremål som finns i någons besittning kvarglömt och tas det till vara av besittningshavaren skall dock hittegodslagen ha motsvarande tillämpning (6 §). Någon hittelön utgår ej i detta fall och upphittaren, om han är en annan än besittningshavaren, har ingen rätt till godset. I praktiken innebär detta att den som hittar ett föremål på t. ex. ett postkontor inte har några rättigheter enligt hittegodslagen. Det är i stället postverket som har rätten att få det upphittade föremålet om ägaren inte kräver att få tillbaka det. Det är också postverket som skall anmäla fyndet till polismyndigheten.

Beträffande föremål som upphittas på fortskaffningsmedel i allmän trafik eller inom område som tillhör trafikföretaget har genom hittegodslagen öppnats en möjlighet att införa särskilda bestämmelser. Sådana regler har

tagits in i järnvägstrafikstadgan (1966:202), kungörelsen (1972:18) om behandling av föremål som upphittats i spårvägs-, tunnelbane- eller busstrafik samt i kungörelsen (1972:17) om behandling av föremål som upphittats inom flygplats eller på luftfartyg m. m. Enligt den första författningen skall den som tar till vara kvarglömd eller förlorad sak i järnvägs fortskaffningsmedel eller inom järnvägs område överlämna föremålet till järnvägen (97 §). Järnvägen har rätt att sälja upphittade föremål som inte tas tillbaka av ägaren. I den andra kungörelsen föreskrivs att reglerna i järnvägstrafikstadgan skall ha motsvarande tillämpning när det gäller föremål som glömts kvar i spårvagnar, tunnelbanevagnar eller bussar m. m. Dessa regler ersätter alltså hittegodslagets bestämmelser om att fynden skall anmälas till polismyndighet och att staten i vissa fall har rätt till hittegod.

Enligt inhämtade upplysningar tillämpas på Stockholms centralstation den ordningen att alla hittegodsfynd inom stationsområdet anmäls till järnvägen och detta oavsett om fyndet gjorts på en del av området som utnyttjas av ett annat företag, t. ex. restauranger och kiosker i stationshallen.

Motionsmotivering

I motionen ifrågasätts om rätten till hittelön bör vara beroende av om hittegodset påträffas på järnvägens område eller någon annan plats. Motionärerna ifrågasätter också om allmänheten har kännedom om var gränserna för SJ:s område går. I detta hänseende framhåller motionärerna att SJ på ett stort antal platser arrenderar ut mark inom stationsområdet till butiks- och kioskägare och att hittegodslagen i praxis tillämpas på föremål som påträffas på sådan mark. Däremot anses telefonkiosker tillhöra SJ:s område och hittegodsfynd i kioskerna följer således inte hittegodslagen. Motionärerna anser att de nuvarande författningarna på området är oklara och framhåller angelägenheten av att författningar utformas så att allmänheten ej skall behöva tveka om deras innebörd. Motionärerna föreslår att 97 § järnvägstrafikstadgan ändras så att reglerna om järnvägens befattning med hittegod ej blir tillämpliga när det gäller fynd i en byggnad på järnvägsområdet som allmänheten har tillträde till.

Tidigare behandling

År 1978 tillkallades fyndlagsutredningen för att utreda frågor angående bl. a. lagstiftningen om hittegod. Utredningen slutförde sitt uppdrag år 1980 genom avlämnande av betänkandet (Ds Ju 1980:11) Hittegod m. m. I betänkandet framlades förslag till en ny lag om hittegod. Utredningen behandlade ingående spørsmålet om föremål som finns i någons besittning, dvs. den fråga som är av grundläggande betydelse för upphittarens rättigheter när det gäller föremål som hittas i lokaler m. m. dit allmänheten

har tillträde, s. k. institutionsgods. Utredningen ansåg att den som hittar insitutionsgods framstod som likställd med den som hittar hittegods på andra ställen. Enligt utredningen var det emellertid svårt att i lagtext precisera i vilka fall institutionsgods skulle behandlas som vanligt hittegods. Utredningen nöjde sig därför med att göra vissa motivuttalanden som borde leda till en mera nyanserad praxis än den nuvarande.

Utredningen tog också upp specialreglerna beträffande trafikhittegods och föreslog att trafikföretagen liksom f. n. skulle bli ansvariga för den del av hittegodsverksamheten som berör företagen.

Sedan betänkandet remissbehandlats tog regeringen i proposition 1982/83:59 ställning till utredningens förslag. Såvitt gäller frågan om institutionsgods framhöll departementschefen att, om det nuvarande rättsläget skall ändras, det ankommer på lagstiftaren att genom klara regler ange hur de olika fallen skall bedömas. Varken utredningens förslag eller vad som framkommit under remissbehandlingen utgjorde enligt departementschefen ett tillräckligt underlag för en sådan reglering. Behovet av en ändring var enligt hans mening inte heller särskilt påfallande. Det anmärktes att de fall som framför allt har föranlett kritik mot den nuvarande ordningen, nämligen då någon hittat föremål på postkontor eller inom Skansen i Stockholm, synes ha fått en i huvudsak tillfredsställande lösning. Såväl postverket som stiftelsen Skansen hade nämligen för polisen förklarat att de generellt avstod från varje anspråk på gods som har hittats inom deras områden. Det innebär att godset i dessa fall tillfaller upphittaren och inte de nämnda institutionerna, om ägaren inte hör av sig till polisen inom tre månader.

Departementschefen var därför, i varje fall då, inte beredd att föreslå några särskilda regler om institutionsgods.

Sammanfattningsvis ansåg departementschefen att de nuvarande reglerna om hittegods och andra fynd inte i det sammanhanget borde ändras på annat sätt än att skyldigheten för polisen att kungöra hittegods avskaffas. Förslag till en sådan ändring i hittegodslagen lades fram i propositionen.

I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1982/83:12 hemställde utskottet att riksdagen skulle anta ändringen i hittegodslagen.

Utskottet

Enligt lagen om hittegods skall den som hittar ett borttappat föremål anmäla fyndet till polismyndigheten. Vet upphittaren vem ägaren till föremålet är får han dock överlämna det till denne. Upphittaren har rätt till hittelön om ägaren tar tillbaka det upphittade föremålet. Om ägaren inte gör anspråk på saken tillfaller den upphittaren eller i vissa fall staten.

Vissa undantag finns från hittegodslagens tillämpningsområde. Bl. a. tillämpas lagen inte på föremål som är i någons besittning. Besittningsbegreppet anses i förevarande sammanhang ha en vidare innebörd än vad som i allmänhet är fallet. Sålunda torde föremål som påträffas i en affär, på ett

postkontor eller på järnvägsområde (stationshus, bangårdar och banvallar) vara i resp. företags besittning. Är ett föremål som finns i någons besittning kvarglömt och tas det till vara av besittningshavaren, skall dock hittegodslagen ha motsvarande tillämpning (6 §). Någon hittelön utgår ej i sådana fall och upphittaren, om han är en annan än besittningshavaren, har ingen rätt till godset.

Beträffande föremål som upphittas på fortskaffningsmedel i allmän trafik eller inom område som tillhör trafikföretaget, s. k. trafikhittegods, har genom hittegodslagen öppnats en möjlighet att införa särskilda bestämmelser. Sådana regler har tagits in i bl. a. järnvägstrafikstadgan och kungörelsen om behandling av föremål som upphittats i spårvägs-, tunnelbane- eller busstrafik. Enligt den första författningen skall den som tar till vara kvarglömd eller förlorad sak i järnvägs fortskaffningsmedel eller inom järnvägs område överlämna föremålet till järnvägen (97 §). Järnvägen har rätt att sälja upphittade föremål som inte tas tillbaka av ägaren. I den andra kungörelsen föreskrivs att reglerna i järnvägstrafikstadgan skall ha motsvarande tillämpning när det gäller föremål som glömts kvar i spårvagnar, tunnelbanevagnar eller bussar m. m.

I motionen ifrågasätts om rätten till hittelön bör vara beroende av om hittegodset påträffas på järnvägens område eller någon annan plats. Motionärerna framhåller också att allmänheten inte torde ha kännedom om var gränserna för SJ:s område går. Motionärerna anför att SJ på ett stort antal platser arrenderar ut mark inom stationsområdet till butiks- och kioskägare och att hittegodslagen i praxis tillämpas på föremål som påträffas på sådan mark. Däremot anses telefonkiosker tillhöra SJ:s område och hittegodsfynd i kioskerna följer således inte hittegodslagen. Motionärerna anser att de nuvarande författningarna på området är oklara och framhåller angelägenheten av att författningar utformas så att allmänheten ej skall behöva tveka om deras innebörd. Motionärerna föreslår att 97 § järnvägstrafikstadgan ändras så att reglerna om järnvägens befattning med hittegods ej blir tillämpliga när det gäller fynd i en byggnad på järnvägsområdet som allmänheten har tillträde till. Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen skall begära en författningsändring i enlighet med det anförda.

Utskottet kan i och för sig dela motionärernas uppfattning att de nuvarande reglerna beträffande trafikhittegods kan te sig svårförståeliga. Utskottet vill emellertid stryka under att de särskilda bestämmelserna om föremål som hittas på SJ:s och andra trafikföretags områden i huvudsak endast innebär avvikelser från hittegodslagens regler om skyldighet att anmäla hittegodsfynd till polisen och om statens rättigheter till godset. För den som gör fynd av trafikhittegods gäller däremot samma regel som för den som annars hittar ett borttappat föremål, nämligen att rätten till hittelön och andra rättigheter inte föreligger om föremålet finns i någons besittning.

Som närmare framgår av redogörelsen ovan (s. 2 och 3) har specialreglerna

om trafikhittegods liksom den mera övergripande frågan om upphittarens rättigheter när det gäller föremål som påträffas på järnvägsstationer och andra lokaler, dit allmänheten har tillträde, nyligen övervägts av statsmakterna med anledning av fyndlagsutredningens betänkande (Ds Ju 1980:11) Hittegods. Någon ändring av nuvarande ordning har därvid inte funnits påkallad. Enligt utskottets mening saknas anledning för riksdagen att nu frångå detta ställningstagande. Motionen bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1982/83:229.

Stockholm den 1 mars 1983

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s)*, Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Arne Andersson i Gamleby (s), Ingemar Konradsson (s)*, Mona Saint Cyr (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Allan Ekström (m)*, Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk)*, Inga-Britt Johansson (s) och Sten Andersson i Malmö (m).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

